Brian Aldiss

Superhračky vám vydrží celé léto

V zahradě paní Swintonové panovalo stálé léto. Záhony byly obklopeny nádhernými mandloněmi obsypanými věčně svěžími listy. Monika Swintonová utrhla ohnivě oranžovou růži a ukázala ji Davidovi.

„Není krásná?“ řekla.

David k ní vzhlédl a beze slova se ušklíbl. Vytrhl jí růži z ruky, přeběhl přes celý trávník a zmizel za přístřeškem, kde se hrbil trávníkový strojek připravený vyjet jakmile to bude nutné. Zůstala sama na bezchybné zahradní cestě z plastových oblázků.

Zkoušela ho mít ráda.

Našla chlapce u bazénku jak pouští růži po hladině. Stál ve vodě, ani si nesundal sandály.

„Davide, zlatíčko, musíš být tak zlobivý? Hned pojď sem a vezmi si jiné boty a ponožky.“

Bez protestů s ní odešel do domu, tmavovlasá hlavička poskakovala ve výši jejího pasu. Už od tří let mu ultrazvuková sušička v kuchyni nenaháněla strach, ale než mohla maminka sáhnout pro přezůvky, otočil se a zmizel v tichém domě. Nejspíš hledal Míšu.

Monika Swintonová, devětadvacetiletá pohledná žena s jasnýma očima odešla do obývacího pokoje. Usedla a zahloubala se do myšlenek. Po chvíli už jen bezmyšlenkovitě seděla. Čas se neskutečně pomalu sunul. Tak zoufale pomalu jak to cítí jen děti, šílenci, a manželky, čekající na své muže, kteří jsou pryč a vylepšují svět. Snad jen reflexivně se zvedla a změnila vlnovou délku okenních filtrů. Zahrada zmatněla, místo ní se po levé straně objevily vysoké budovy městského centra, které bylo plné lidí a vzdušných člunů. Zvuk nechala ztlumený. Přelidněný svět je ideální místo kde být osamělý.

Vedení Synthanku si dopřávalo opulentní oběd na oslavu uvedení nového výrobku. Někteří ze stolovníků měli na obličejích módní plastikové masky. Všichni byli elegantní a štíhlí bez ohledu na množství

jídla a nápojů, které v nich mizely. Jejich ženy byly také elegantně štíhlé, i když se v jídle a pití nedržely nijak pozadu.

Henry Swinton, šéf Synthanku se chystal pronést řeč.

„Škoda, že tu s námi nemůže být vaše žena, aby si vás poslechla," řekl mu spolusedící.

„Monika radši zůstává doma se svými myšlenkami," odpověděl usmívající se Swinton.

„Člověk by čekal, že taková nádherná žena má i nádherné myšlenky," řekl soused.

Přestaň myslet na mojí ženu, ty bastarde, pomyslel si Swinton pro sebe, stále s úsměvem.

Povstal a sálem se rozlehl potlesk.

Prohodil několik vtipů a potom pokračoval „Dnešek znamená opravdový mezník pro naši společnost. Už je to téměř deset let od chvíle, kdy jsme uvedli na světový trh první syntetickou formu života. Všichni víte jaký to byl úspěch, hlavně naše miniatury dinosaurů. Ale žádná z nich nebyla obdařena inteligencí."

„Zní to jako paradox, že dnes lze stvořit život, ale nikoliv inteligenci. Naše první modelová řada, Crosswellský řetízek, se prodává nejlépe a je také nejhloupější." Všichni se začali smát.

„Tři čtvrtiny přelidněného světa strádají hladem, my zde žijeme v dostatku, více než dostatku, díky řízené populaci. Náš problém je obezita, nikoliv hladovění. Dovolím si tvrdit, že okolo tohoto stolu nesedí nikdo, kdo by neměl Crosswella v tenkém střevě. Dokonale bezpečnou tasemnici, díky níž můžeme sníst až o padesát procent více jídla a přesto si udržet figuru. Je to tak?" Posluchači souhlasně přikyvují.

„Naši miniaturní dinosauři jsou skoro stejně tak hloupí. Dnes však uvádíme inteligentní syntetickou formu života – sluhu v životní velikosti. Nejen že je obdařen inteligencí, má řízené množství inteligence. Věříme, že lidé by se báli bytosti s lidským mozkem. Náš sluha má v mozkovně malý počítač. Na trhu se již dříve objevily mechanické přístroje s miniaturními počítači – plastikové věci bez života, superhračky – ale my jsme konečně objevili způsob, jak propojit počítačové obvody se syntetickými svaly."

David seděl pod dlouhým oknem v dětském pokoji a zápasil s papírem a tužkou. Nakonec přestal psát a koulel tužkou po nakloněné

desce stolu.

„Míšo!“ zvolal.

Medvídek ležel na posteli u zdi pod knížkou s pohyblivými obrázky a velkým plastovým vojákem. Řečový vzorek jeho majitele ho aktivoval a hračka se posadila.

„Míšo, nevím jak dál!“

Medvěd sešplhal z postele a toporně přešel k chlapcově noze. Ten ho zvedl a posadil na stůl.

„Kde jsi skončil?“

„Skončil jsem – “ Zvedl dopis a zahleděl se na něj. „Skončil jsem 'Drahá maminko, doufám že se máš dobře. Mám tě rád…'“

Dlouhou dobu bylo ticho než medvěd řekl „To zní dobře. Běž dolů a dej jí to.“

Další dlouhé mlčení.

„Ještě to není správně. Ona to nepochopí.“

Malý počítač uvnitř medvídka zpracovával další možnosti. „Proč to nenapíšeš ještě pastelkou?“

Když David neodpověděl, medvěd znovu zopakoval svou radu. „Proč to nenapíšeš ještě pastelkou?“

David se díval z okna. „Míšo, víš o čem jsem přemýšlel? Jak bys poznal co jsou a co nejsou opravdové věci.“

Medvěd probíral své alternativy. „Opravdové věci jsou dobré.“

„Zajímalo by mě, jestli je čas dobrý. Nemyslím, že by maminka měla ráda čas. Jednou, před hodně dny říkala, že jí utekl čas. Je čas opravdový, Míšo?“

„Hodiny ukazují čas. Hodiny jsou opravdové. Maminka má hodiny, takže je musí mít ráda. Maminka má hodiny na zápěstí vedle ovladače.“

David začal na druhou stranu dopisu kreslit Jumbo Jet. „Ty a já jsme opravdoví, Míšo, že jo?“

Medvídek, který se až do této chvíle díval do chlapcovy tváře polekaně sklopil oči. „Ty a já jsme opravdoví Davide,“ přisvědčil.

Monika pomalu procházela po domě. Už byl skoro čas na odpolední poštu. Vyťukala číslo poštovního úřadu na náramkovém ovladači, ale nic nepřišlo. Ještě je brzo, snad za pár minut. Měla by se dát do malování, nebo snad zavolat přátelům. Nebo počkat až se Henry vrátí domů. Nebo jít nahoru a hrát si s Davidem…

Prošla do haly a zastavila se u paty schodiště.

„Davide!“

Žádná odpověď. Zavolala znovu a potom ještě do třetice.

„Míšo!“ zvolala ostřejším tónem.

„Ano, maminko!“ Za chvilku se Míšova hlava pokrytá zlatavou srstí objevila na vrcholu schodiště.

„Je David ve svém pokoji Míšo?“

„David odešel do zahrady, maminko.“

„Pojď dolů Míšo!“

Stála bez pohnutí, sledovala malou chlupatou postavičku, jak slézá ze schodu na schod po krátkých nožkách. Když medvěd konečně sešel dolů, zvedla ho a odnášela do obývacího pokoje. Ležel bez pohnutí v jejím náručí a upíral na ní oči. Cítila jen jemné vibrace motorku.

„Postav se tady, Míšo. Chtěla bych si s tebou promluvit.“ Postavila ho na stůl. Stál tam, jak si přála, ručičky stále rozpřažené, jako by jí ještě objímal.

„Míšo, David ti nakázal, abys mi řekl, že šel do zahrady?“

Obvody v medvědím mozku byly příliš jednoduché na to aby se zmohly na nějakou lest.

„Ano, maminko.“

„Takže jsi mi lhal.“

„Ano, maminko.“

„Přestaň mi říkat maminko! Proč se mi David vyhýbá? Nebojí se mě, že ne?“

„Ne, má tě rád.“

„Proč se neumíme domluvit?“

„David je nahoře.“

Odpověď jí zmrazila. Proč ztrácí čas rozhovorem s tímhle strojem? Proč prostě nejde nahoru, neobejme Davida a nepromluví s ním jako milující matka s milovaným synem?

Naslouchala náhlému náporu ticha v domě; vypadalo to jakoby z každé místnosti vyvěralo jiné. V horním patře se cosi velmi tiše pohybovalo – David se před ní pokoušel schovat…

Byl již téměř u konce svého proslovu. Hosté naslouchali pozorně. Novináři, lemující zdi sálu nahrávali každé Henryho slovo a občas jej fotografovali.

„Náš sluha je doslova a do písmene výsledek vývoje počítačové techniky. Bez počítačů bychom nebyli schopni vypracovat sofistikované biochemické postupy, jež vedly k výrobě syntetického těla. Sluha bude také rozšířením možností počítače – vždyť má zabudovaný počítačový mozek, mikrominiaturizovaný computer, schopný se vypořádat s téměř veškerými situacemi, které se mohou v domě naskytnout. S drobnými výhradami, samozřejmě.“ Po této větě se opět ozval smích. Mnoho z přítomných si pamatovalo na bouřlivou debatu, která propukla v zasedací síni Synthanku před tím, nežli bylo definitivně rozhodnuto vytvořit sluhu, jako bezpohlavního jedince. Ovšem oblečeného do skvěle padnoucí uniformy.

„Jsme obklopeni triumfy naší civilizace – na druhé straně čelíme také problémům s přelidněním – je smutné kolik milionů lidí trpí nárůstem osamění a izolovanosti jedince. Náš sluha bude pro takové osoby učiněným požehnáním. Vždy bude ochoten si popovídat a ani nejotravnější konverzace ho nikdy nezačne nudit.“

„V budoucnosti plánujeme další modely, mužské i ženské varianty – některé z nich bez omezení, se kterými se setkáváme u tohoto prvního typu. Již dnes vám mohu slíbit další skutečně progresivní bioelektronické bytosti!“

„Nebudou již odkázány pouze na svůj počítač a schopnosti svého individuálního programu, budou napojeny na Světovou datovou síť. Tak si každý bude moci doma užít ekvivalent Einsteina. Izolace jedince bude už navždy minulostí!“

Za nadšeného potlesku se posadil. Dokonce i umělý sluha v úboru, který zpravidla nepřipouští žádné projevy pocitů, mu s chutí tleskal.

S brašnou přes rameno se David pomalu plížil kolem domu. Vyšplhal na ozdobné sedátko pod oknem do obývacího pokoje a opatrně nahlížel dovnitř.

Jeho matka stála uprostřed místnosti. Úplně ho vystrašilo jaký měla v obličeji prázdný výraz. Fascinovaně na ni hleděl. Ani jeden z nich se nepohnul. Čas by se teď mohl zastavit, stejně tak, jako ustrnul v zahradě.

Nakonec se obrátila a vyšla z pokoje. David chvilku počkal a potom zaťukal na okno. Medvěd se ohlédl a když ho uviděl, sešplhal ze stolu a vydal se k oknu. Nešikovnými tlapkami se mu ho nakonec po-

dařilo otevřít.

Podívali se jeden na druhého.

„Míšo, já nejsem hodný. Utečeme!“

„Ty jsi moc hodný kluk. Maminka tě má ráda.“

Pomalu zavrtěl hlavou. „Když mě má ráda, proč s ní nemůžu mluvit?“

„Hlouposti, Davide. Maminka je osamělá, proto tě tu má.“

„Má tátu. Já nemám nikoho, mimo tebe, já jsem osamělý.“

Medvěd ho kamarádsky plácnul. „Jestli se necítíš dobře, měl bys radši zajít k psychiatrovi.“

„Nesnáším toho starého psychiatra, mám pak dojem, že nejsem opravdový.“ Rozběhl se přes trávník.

Medvídek vyskočil z okna a uháněl za ním co mu nožičky stačily.

Monika Swintonová byla nahoře v dětském pokoji. Zavolala na syna a zůstala nerozhodně stát. Odpovědělo jí jen ticho. Pastelky leží na psacím stole. Puzena náhlým impulsem, přistoupila k desce stolku a odklopila ji. Uvnitř jsou tucty kousků papíru popsané Davidovými velkými neumělými písmeny. Každé je nakreslené jinou pastelkou než předchozí. Žádný vzkaz ale nebyl dokončený.

„Moje milá maminko. Jak se máš. Máš mě ráda tak jako…“

„Milá maminko, mám tě rád, i tatínka. Sluníčko svítí –“

„Moje milovaná maminko. Míša mi pomáhá s dopisem pro tebe. Mám tě a Míšu rád –“

„Zlatá maminko. Jsem tvůj jediný syn a mám tě rád jako nikdy předtím –“

„Milá maminko. Jsi moje opravdová maminka a nemám rád Míšu –“

„Drahá maminko, hádej jak moc mám rád –“

„Milovaná maminko. Já jsem tvůj chlapeček, ne Míša. Já tě mám rád, ne Míšu –“

„Milá maminko. Píšu ti dopis, abych ti řekl jak moc jsem tě vždycky –“

Monika upustila útržky papíru a propukla v pláč. Jejich přehnané cirkusové barvy zavířily a usadily se na podlaze.

Dobrá nálada vydržela Henrymu Swintonovi i poté co chytil expres domů. Občas prohodil pár slov se syntetickým sluhou, kterého

vezl s sebou. Sluha odpovídal zdvořile a přesně, ovšem jeho odpovědi nebyly občas podle lidských měřítek zcela na místě.

Swintonovi bydleli v jednom z nejhonosnějších městských bloků půl kilometru nad zemským povrchem. Jejich byt usazený mezi ostatními neměl zvenku žádná okna. Nikdo netoužil dívat se na přelidněný svět tam venku. Henry přistoupil ke skeneru oční sítnice, odemkl dveře a vstoupil následován sluhou. Najednou byl obklopen přátelskou iluzí zahrad za nekonečného léta. Je úžasné jaký dojem prostoru na omezené ploše může vyvolat hologram. Za růžemi a glyciniemi stál jejich dům. Iluze byla dokonalá, vítalo ho velké gregoriánské sídlo.

„Tak co, jak se ti líbí?“ zeptal se sluhy.

„Růže občas trpí mšicemi.“

„Tyhle růže jsou zaručeně bez jakéhokoliv kazu.“

„Je vždy rozumné pořídit zboží se zárukou, přestože stojí trochu víc.“

„Díky za informaci,“ řekl Henry suše. Syntetické životní formy nebyly ještě ani deset let staré, staří mechaničtí androidi měli kolem šestnácti let. Nedostatky jejich systémů byly rok za rokem stále vylepšovány.

Otevřel dveře a zavolal na Moniku.

Přišla hned z obývacího pokoje a objala ho kolem krku. Začala ho líbat na tváře a na rty. Henry byl užaslý.

Odstoupil a podíval se jí do tváře. Celá zářila. Bylo to již několik měsíců, co jí viděl takhle vzrušenou. Instinktivně jí objal ještě silněji.

„Miláčku, co se stalo?“

„Henry, Henry – ach miláčku, byla jsem zoufalá … ale právě jsem vytočila odpolední poštu a – nebudeš tomu věřit. Je to úžasné!“

„No tak, co se stalo, co je úžasné?“

Krátkým pohledem zahlédl fotostat který svírala v ruce, stále ještě vlhký, jak ho vyndala z nástěnného přijímače. Ministerstvo populace. Cítil, jak mu náhle stydne krev v žilách a otřes střídá vlna naděje.

„Moniko… neříkej, že vyšlo naše číslo!“

„Ano, drahoušku, ano. Vyhráli jsme tento týden v rodičovské loterii! Konečně si můžeme pořídit dítě!“

Křičel radostí a začal s ženou tancovat po pokoji. Tlak přelidnění narostl do takového rozměru, že přírůstky byly striktně kontrolovány. Narození dítěte muselo být povoleno vládou. Na tuto chvíli čekali čtyři roky a teď dávali najevo svou nestrojenou radost.

Po chvíli zůstali stát ve středu pokoje, unaveně oddychovali a smáli se štěstím. Když Monika odešla z dětského pokoje, opět přepnula okna, takže teď bylo vidět na zahradu. Umělé paprsky letního slunce se začaly sklánět a barvit trávník do zlata. David a Míša nahlíželi ze zahrady do pokoje. Henry i jeho žena zpozorovali tváře v okně a zvážněli.

„Co s nimi uděláme?“ zeptal se Henry.

„Míša je v pořádku, funguje skvěle.“

„A David, má poruchy?“

„Řečový komunikační systém dělá pořád potíže. Myslím, že bys ho měl vzít zase zpátky do továrny.“

„Dobrá. Uvidíme jak to s ním půjde, než se nám narodí dítě. Abych nezapomněl – mám pro tebe překvapení: ´Pomáhá, když je potřeba´. Běž do haly a podívej se co tam máme.“

Když dospělí odešli z pokoje, chlapec a medvídek si sedli pod standardní růže.

„Míšo – myslím si, že máma a táta nejsou opravdoví, že ne?“

Míša odpověděl, „To jsou hloupé otázky Davide. Nikdo neví co vlastně znamená ´opravdoví´. Pojď dovnitř.“

„Počkej, ještě si utrhnu růži.“ S jasně růžovou květinou se vydal do domu. Až půjde spát, položí si ji večer na polštář. Její krása a hebkost mu připomínala maminku.

Povídka „Superhračky vám vydrží celé léto“ byla poprvé publikována v Harper's Magazine v roce 1969. Na její motivy v r. 2001 natočil režisér Steven Spielberg film A.I. – Umělá inteligence.